

DET NASJONALE STATSADVOKATEMBETET
FOR BEKJEMPELSE AV ORGANISERT OG ANNEN ALVORLIG KRIMINALITET

Justisdepartementet
Lovavdelingen
Postboks 8005 Dep
0030 Oslo

Deres referanse
201105936 ES
KES/IHO/bj

Vår referanse
81/11-1 CFF

Dato
17. februar 2012

Høring – NOU 2011:13 Når sant skal skrives

Det vises til Justisdepartementets høringsbrev av 30. august 2011, med høringsfrist 1. mars 2012. Det nasjonale statsadvokatembetet (NAST) ønsker å gi uttalelse i saken, og uttalelsen sendes pr. epost.

Lagrette eller meddomsrett?

Dagens juryordning er beheftet med flere svakheter, hvorav den største er den manglende begrunnelse av lagrettens avgjørelse av skyldspørsmålet. Det følger riktignok av nyere praksis fra Høyesterett at det i visse tilfeller er et krav om å begrunne bevisvurderingen under skyldspørsmålet, men dette er et relativt snevert unntak fra regelen om at lagrettens kjennelse ikke skal begrunnes, jfr. straffeprosessloven § 40 første ledd.

Etter NAST sin oppfatning er tiden moden for å avskaffe juryordningen i sin helhet. Vi gir vår tilslutning til meddomsrettsfraksjonens forslag om at alle fullstendige anker i straffesaker bør behandles i meddomsrett, og kan i det alt vesentlige tiltre fraksjonens vurderinger inntatt i utredningens punkt 10.3. Behandling i meddomsrett også av de alvorligste straffesakene vil best ivareta samtlige av de overordnede hensyn et samlet utvalg legger til grunn som rammer for valget av hovedprosessform, jfr. utredningens kapittel 8.

Hva gjelder meddomsrettens sammensetning står valget mellom tre fagdommere og fire meddommere, eller to fagdommere og fem meddommere. Vårt utgangspunkt er at hensynet til rettsikkerhet og et betydelig leddommerinnslag ivaretas på tilfredsstillende vis med tre fagdommere og fire meddommere. I det valg av hovedprosessform som nå skal foretas, har vi likevel ikke innvendinger mot meddomsrettsfraksjonens forslag om en sammensetning bestående av to fagdommere og fem meddommere.

Særlig hensynet til *et betydelig leddommerinnslag* ivaretas meget godt med en slik sammensetning av meddomsretten. Som påpekt av meddomsrettsfraksjonen gir erstatningen av en fagdommer med en meddommer *"en vesentlig forskyvning av balansen mellom fagdommere og leddommere"*, jfr. punkt 10.3.2.6. Med en slik markant styrking både tallmessig og relativt av leddommergruppen, deler vi den naturlige formodningen om at gruppens styrke i forhandlingene økes og at risikoen for at fagdommerne får for sterk innflytelse motvirkes. Som videre påpekt av meddomsrettsfraksjonen

Postadresse:
Postboks 8044 Dep
0030 OSLO

Kontoradresse:
Brynsalléen 4
0667 OSLO

Telefon:
23 17 42 00
Mail:
Post.nasj.emb@statsadvokatene.no

Telefax:
23 17 42 10

medfører en slik sammensetning av meddomsretten at ingen kan domfelles uten at et flertall av meddommerne går inn for det.

Det er videre grunn til å fremheve at det innebærer ”en styrking av lekdommernes rolle at de deltar som fullverdige medlemmer av retten”, i motsetning til lagrettedømmedlemmenes mer passive rolle, jfr. igjen punkt 10.3.2.6. I denne sammenheng kan det også pekes på at i flere saker – bl.a. narkotikasaker etter § 162 annet og tredje ledd – vil sentrale bevissspørsmål høre under straffespørsmålet.

Det er vår oppfatning at meddomsrett som prosessform *best sikrer riktige og rettsikre resultat*. Som nevnt av meddomsrettsfraksjonen ”*finnes ikke sikker empirisk kunnskap om i hvilken grad jury eller meddomsrett sikrer det mest rettsriktige resultat*”, jfr. punkt 10.3.1.3. Det har likevel formodningen klart for seg at kvaliteten på avgjørelsesprosessen styrkes av at lekdommere og fagdommere har ”*åpen og direkte kommunikasjon i et felles forum*” under hele saken. Hva gjelder risikoen for fagdommerdominans er det interessant å konstatere at utvalgets egen lekdommerundersøkelse ikke bekrefter en slik risiko, men viser at lekdommerne ikke opplevde at fagdommerne dominerte forhandlingene i meddomsretten på en uheldig måte, jfr. kapittel 7. Faren for at lagrettedømmedlemmer føler seg dominert av andre lagrettedømmedlemmer synes derimot å være reell, jfr. Strandbergs gjennomgang av aktuell forskning om lekdommere.

Det er videre god grunn til å merke seg det dilemma knyttet til den anførte fare for fagdommerdominans som beskrives av meddomsrettsfraksjonen; jfr. fortsatt punkt 10.3.1.3. Årlig behandles således ca. 15 000 straffesaker ved meddomsrett i tingrettene og lagmannsrettene, uten at verken lagrettedømmedlemmer eller andre trekker frem faren for fagdommerdominans i forhold til disse sakene. Tvert i mot gir et samlet utvalg uttrykk for at dagens ordning med meddomsrett fungerer godt og har allmenn aksept, jfr. punkt 9.8.4.

Lagrettedømmedlemmer anfører at separasjon av fagdommere og lagrettedømmedlemmer under forhandlingene ”*legger i særlig grad til rette for pedagogisk saksadministrasjon og partsfremstilling*”, jfr. punkt 10.2.1 og 10.2.4. Vår erfaring er imidlertid at det er liten eller ingen forskjell på partenes presentasjon av saken i forhold til behandlingen for tingretten, utover den avklaring av tvistes spørsmål som regelmessig finner sted etter første gangs behandling av en sak.

En hovedinnvending mot juryordningen har som nevnt vært den manglende *begrunnelse* av juryens kjennelse. Et samlet utvalg er enig om at resultatet i alle de fullstendige ankene heretter skal begrunnes, jfr. utredningens punkt 8.4. I likhet med meddomsrettsfraksjonen er vi overbevist om at kravet til begrunnelse ivaretas enklest og best ved meddomsrett som prosessform. Det vises til fraksjonens nærmere vurdering inntatt i punkt 10.3.1.6.

Lagrettedømmedlemmernes opplegg for rådslagning og begrunnelse av skyldspørsmålet, jfr. punkt 10.2.9 og 10.2.11, gir et mindre tilfredsstillende utgangspunkt for utforming av begrunnelsen. Den ulempe som lagrettedømmedlemmer selv viser til – at det i omfattende straffesaker ”*måtte forventes at det tar noe tid å utforme begrunnelsen*” – er heller ikke ubetydelig. Vi kan heller ikke se at det er grunnlag for lagrettedømmedlemmernes optimistiske syn om at ”*bruk av spørsmålsskrift vil bidra til effektiv rådslagning, votering og utforming av begrunnelse*”. Utforming av hensiktsmessige spørsmålsskrift byr ofte på utfordringer, og er slik vi ser det en annen av ulempene ved dagens juryordning.

Et samlet utvalg er enig om at en ny prosessordning for de alvorligste straffesakene må være *robust*, jfr. utredningens punkt 8.11. Etter vårt syn er den prosessordning som foreslås av meddomsrettsfraksjonen utvilsomt vesentlig mer robust enn den videreføring av juryordningen som foreslås av lagrettedømmedlemmer. Selv om sistnevntes forslag avhjelper behovet for begrunnelse et

stykke på vei, foreslås en ordning som er mer omstendelig og komplisert enn dagens ordning, uten at andre svakheter ved denne avbøtes i særlig grad. Vi er enig med meddomsrettsfraksjonen at ”*en slik komplisert ordning vil åpne for at det gjøres mange feil, og at det kan gjøres mange prosessuelle innsigelser*” (utredningens punkt 10.3.1.7).

Avslutningsvis nevnes at sett hen til europeisk rettsutvikling er det få land igjen som har en juryordning. At vår juryordning ble påstått ikke å være i samsvar med EMK, jfr. Høyesteretts plenumsavgjørelser, er også en sterk indikasjon på at det er på tide avskaffe juryen i vårt rettssystem.

Rettsens sammensetning ved behandling av anker over straffutmålingen

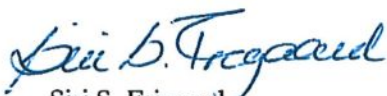
Et samlet utvalg foreslår at lekdommere skal delta i og være i flertall ved behandlingen av alle straffutmålingsankener, og at lagmannsretten da skal settes som meddomsrett, slik som sammenfattet i utredningens punkt 10.1. NAST er av samme oppfatning, og det vises til utvalgets vurderinger inntatt i punkt 9.7.3.

Lagrettefraksjonen og meddomsrettsfraksjonen har imidlertid ulikt syn på meddomsrettens sammensetning ved behandlingen av straffutmålingsankene. Lagrettefraksjonen foreslår at meddomsretten settes med tre fagdommere og fire meddommere, jfr. punkt 10.2.19.2, og meddomsrettsfraksjonen går inn for at retten settes med to fagdommere og tre meddommere, jfr. punkt 10.3.2.2. Begge forslag ivaretar hensynet til rettssikkerhet samt gir en sterk lekdommerrepresentasjon, men sistnevnte forslag er mindre ressurskrevende og gir en mer helhetlig prosessordning hvis skyldankene skal behandles av to fagdommere og fem meddommere.

Avspilling av lyd- og bildeopptak fra tingretten under ankebehandlingen

Et samlet utvalg foreslår at det i særtilfeller gis adgang til å spille av eventuelle lyd- og bildeopptak fra førsteinstansbehandlingen under ankebehandlingen. Etter vårt syn kunne adgangen til slik avspilling nok vært gjort noe videre, uten å gå på bekostning av hensynet til gode betingelser for sakens opplysning. Vi finner likevel ikke grunn til å utdype dette nærmere her, og ser iallfall ingen betenkeligheter ved den avspillingsadgang som foreslås.

Med hilsen

Siri S. Frigaard
førstestatsadvokat

Carl Fredrik Fari
statsadvokat

Kopi:
Riksadvokaten (Ra 11-394 RTO/amo 653.1)